

سند صیانت از کودکان و نوجوانان در فضای مجازی

مقدمه

سند صیانت از کودکان و نوجوانان در فضای مجازی، در راستای «تبیین الزامات شبکه ملی اطلاعات» مصوب جلسه شماره ۳۵ مورخ ۱۳۹۵/۹/۲۰ و «طرح کلان و معماری شبکه ملی اطلاعات» مصوب جلسه شماره ۶۶ مورخ ۱۳۹۹/۰۶/۲۵ و با هدف ارتقاء بهره‌برداری از فضای مجازی و صیانت از خردسالان، کودکان و نوجوانان تدوین و در جلسات شماره ۶۹ مورخ ۱۳۹۹/۱۱/۲۸، شماره ۷۰ مورخ ۱۳۹۹/۱۲/۲۶ و شماره ۷۱ مورخ ۱۴۰۰/۰۳/۱۷ به تصویب رسید.

ماده ۱ - تعاریف و اختصارات

- ۱-۱- **صیانت:** مجموعه اقدامات ایجابی و سلبی که به منظور ایجاد شرایط مناسب برای استفاده مفید، سالم و تعالی بخش کودکان و نوجوانان از فضای مجازی و مراقبت از آنان در برابر آسیب‌های ناشی از آن انجام می‌شود؛
- ۲-۱- **خردسالان، کودکان و نوجوانان:** کلیه افراد کمتر از ۱۸ سال که در قلمرو حاکمیت جمهوری اسلامی ایران قرار دارند و در چارچوب سند تحول بنیادین آموزش و پرورش رده‌بندی سنی می‌شوند؛
- ۳-۱- **محیط صیانت شده:** زیست‌بومی^۱ بر بستر شبکه ملی اطلاعات که سطح مشخص و تعریف شده از دسترسی به اطلاعات، ارتباطات و خدمات را برحسب سن، جنس و دیگر ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی خردسال، کودک و نوجوان تأمین می‌کند؛

ماده ۲ - هدف

فراهم‌سازی فضای مجازی ویژه خردسالان، کودکان و نوجوانان در چارچوب فرهنگ اسلامی-ایرانی برای استفاده مناسب از فضای مجازی و پیشگیری از آسیب‌های احتمالی آن.

ماده ۳ - سیاست‌های کلان

- ۱-۳- توسعه محیط‌های صیانت شده بر بستر شبکه ملی اطلاعات ویژه خردسالان، کودکان و نوجوانان با محتوای متنوع و جذاب و قابلیت پاسخ‌گویی به نیازهای ضروری ارتباطی و محتوایی آن‌ها؛
- ۲-۳- آگاه‌سازی، هشیارسازی و توانمندسازی اولیاء و مربیان و ایفای نقش محوری خانواده در هدایت، حمایت و مراقبت؛
- ۳-۳- رده‌بندی کلیه محتوا و خدمات متناسب با سن، جنسیت و ویژگی‌های جسمی و فرهنگی و تأمین اطمینان و اعتماد؛

^۱ Ecosystem

- ۳-۴- تشویق، ساماندهی و مشارکت محوری بخش غیردولتی فعال در ارائه محتوا و خدمات سالم، مفید و ایمن ویژه خردسالان، کودکان و نوجوانان و پیشگیری از ارائه محتوا و خدمات مضر به آن‌ها؛
- ۳-۵- تشدید مقابله قضایی و انتظامی کارآمد با بزه‌کاران، مجرمان و تهدیدکنندگان امنیت خردسالان، کودکان و نوجوانان در فضای مجازی؛
- ۳-۶- ارتقای سواد فضای مجازی و مهارت‌افزایی خردسالان، کودکان و نوجوانان برای استفاده کارآمد و هدفمند از فضای مجازی؛
- ۳-۷- مراقبت روانی و اجتماعی از خردسالان، کودکان و نوجوانان در برابر آسیب‌های ناشی از فضای مجازی به خصوص افراد در معرض خطر و آسیب‌دیده؛
- ۳-۸- ساماندهی و مشارکت محوری بخش غیردولتی و استفاده از ظرفیت نوجوانان در تولید و توزیع خدمات و محتوای سالم با ایجاد مشوق‌های لازم و جلوگیری از انحصار؛
- ۳-۹- توسعه همکاری‌های بین‌المللی در حوزه فضای مجازی سالم، مفید و ایمن؛
- ۳-۱۰- ایجاد سازوکار فنی و قانونی سلامت محتوا برای پیشگیری از مخاطرات.

ماده ۴- اقدامات کلان و تقسیم کار ملی

الف- مدیریت و راهبری

۴-۱- مدیریت کلان، راهبری و تدوین الگوی عملیاتی و مقررات عمومی صیانت از خردسالان، کودکان و نوجوانان در فضای مجازی توسط مرکز ملی فضای مجازی از طریق کمیته‌ای با عضویت نمایندگان وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت آموزش و پرورش، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، وزارت اطلاعات، وزارت صنعت، معدن و تجارت، قوه قضائیه، نیروی انتظامی ج.ا.ا، سازمان صداوسیما ج.ا.ا، سازمان تبلیغات اسلامی، مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه، سازمان بسیج مستضعفین، دو نفر از اعضای حقیقی شورای عالی فضای مجازی، دو نفر نماینده از بخش خصوصی و از اساتید دانشگاه به انتخاب دبیر شورای عالی و رئیس مرکز ملی فضای مجازی؛

ب- ایجاد محیط صیانت شده

۴-۲- ایجاد زیرساخت و خدمات پایه و پیشران ویژه محیط‌های صیانت‌شده مجازی اعم از احراز هویت، امکان دسترسی طبقه‌بندی‌شده، امکان نظارت اولیاء^۲، گزارش‌دهی، خدمات پرداخت و مقررات‌گذاری برای ترغیب دارندگان پروانه‌های ارائه خدمات ارتباطی و فناوری اطلاعات به توسعه زیرساخت و خدمات پایه در این محیط توسط وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات با همکاری نهادهای ذیربط ظرف مدت شش ماه؛

تبصره: دارندگان پروانه ارائه خدمات ارتباطی ثابت و سیار می‌بایست ضمن پیاده‌سازی محیط(های) مجازی صیانت‌شده در شبکه خود، دسترسی و توانایی بهره‌برداری از محتوا و خدمات موجود در این محیط‌ها را فراهم نمایند.

^۲ Parental control

ج- توسعه محتوا و خدمات رده‌بندی شده

- ۳-۴- تأمین پایداری کسب و کار محتوا و خدمات مورد نیاز در محیط صیانت شده اعم از بررسی و اصلاح قیمت خدمات ارزش افزوده و حق‌السهم، تخصیص اعتبارات سالیانه به تولیدکنندگان محتوا و خدمات و تشویق و رتبه‌بندی شرکت‌های برتر این حوزه توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان صداوسیما ج.ا.ا.؛
- ۴-۴- تدوین ضوابط و نصاب‌های اعتبارسنجی، ممیزی و نشان‌دار کردن محتوا و خدمات مورد اطمینان، تایید فهرست‌های سفید و سیاه و ایجاد سامانه نظارت و رده‌بندی محتوا و خدمات توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با همکاری سازمان تبلیغات اسلامی، وزارت آموزش و پرورش و سازمان صداوسیما ج.ا.ا.؛
- ۵-۴- حمایت از توسعه نرم‌افزارها و سخت‌افزارهای بومی مورد نیاز محیط صیانت‌شده (اعم از جویشگر ایمن، نرم‌افزارهای نظارت اولیاء و تبلت‌های دانش‌آموزی) توسط معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری با همکاری وزارت صنعت، معدن و تجارت و وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات؛
- ۶-۴- ملزم‌بودن کلیه سکوها و ارائه‌دهندگان محتوا و خدمات فضای مجازی مرتبط با خردسال، کودک و نوجوان به ارائه در بستر محیط صیانت‌شده ظرف مدت یک سال؛
- ۷-۴- به‌کارگیری نوجوانان مستعد و خلاق برای توسعه محتوا و خدمات مفید و سازنده، توسط وزارت آموزش و پرورش با همکاری سازمان بسیج مستضعفین، سازمان تبلیغات اسلامی، سازمان صداوسیما ج.ا.ا. و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

د- حمایت و مراقبت

- ۸-۴- توسعه نظام خدمات مشاوره و مددکاری به خانواده‌ها و راه‌اندازی خط تماس مشاوره برخط^۳ برای کمک به خانواده‌ها، خردسالان، کودکان و نوجوانان در معرض خطر فضای مجازی به صورت ارزان و در دسترس با محوریت وزارت آموزش و پرورش و مشارکت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی (سازمان بهزیستی کشور)، نیروی انتظامی ج.ا.ا.، بخش خصوصی و مشارکت مردمی ظرف مدت شش ماه؛
- ۹-۴- راه‌اندازی خط تماس اضطراری^۴ ویژه جرائم علیه خردسالان، کودکان و نوجوانان در فضای مجازی و دریافت گزارشات به صورت سریع و آسان^۵ و در ارتباط با دیگر مراجع و ضابطان ذیصلاح برای مداخله، پیشگیری از وقوع جرم، تعقیب مجرمان و حمایت از افراد آسیب‌دیده توسط نیروی انتظامی ج.ا.ا. با همکاری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی (سازمان بهزیستی کشور)، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و بخش غیردولتی ظرف شش ماه؛
- ۱۰-۴- تقویت «دفتر حمایت از اطفال و نوجوانان قوه قضائیه» موضوع قانون حمایت از اطفال و نوجوانان و تلاش برای شناسایی، پیشگیری و مقابله با وضعیت‌های مخاطره‌آمیز، سوءاستفاده در تبلیغات و جرائم علیه خردسالان،

^۳ Helpline

^۴ Hotline

^۵ One click away

کودکان و نوجوانان و دسترسی به خدمات و محتوای ناهنجار در فضای مجازی با همکاری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی (سازمان بهزیستی کشور)، نیروی انتظامی ج.ا.ا، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی؛

- ۱۱-۴- ملزم بودن کلیه سکوها و ارائه‌دهندگان محتوا و خدمات فضای مجازی به نظارت، صیانت از داده‌ها، رده‌بندی و تفکیک محتوا و خدمات ویژه هر رده سنی از خدمات عمومی و در معرض دید قرار ندادن تبلیغات، محتوا و خدمات مضر به این سنین و نیز جلوگیری از افشاء یا بهره‌برداری غیرمجاز از اطلاعات آن‌ها ظرف مدت یک سال؛
- ۱۲-۴- حمایت، نظارت، تبلیغ و اطلاع‌رسانی غیرانحصاری کلیه سکوها و ارائه‌دهندگان محتوا و خدمات فضای مجازی صیانت شده توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت آموزش و پرورش و سازمان صداوسیما ج.ا.ا. در چارچوب مصوبات کمیته موضوع بند ۴-۱؛

۵- فرهنگ‌سازی و ارتقای سواد فضای مجازی

- ۱۳-۴- اطلاع‌رسانی، آموزش سواد فضای مجازی و ترویج محتوا و خدمات موجود در محیط مجازی صیانت شده و نحوه استفاده از امکانات تعبیه شده در این محیط توسط سازمان صداوسیما ج.ا.ا. و وزارت آموزش و پرورش با همکاری وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات؛
- ۱۴-۴- تولید، ترویج و عرضه راهنمای اجرایی-عملیاتی مراقبت از فرزندان در فضای مجازی ویژه خانواده‌ها^۶ توسط سازمان تبلیغات اسلامی، وزارت آموزش و پرورش، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، نیروی انتظامی ج.ا.ا. و سازمان بسیج مستضعفین در حیطه مسئولیت‌های قانونی آن‌ها؛
- ۱۵-۴- ترویج و تقویت فرهنگ مسئولیت‌پذیری نوجوانان و اولیاء آن‌ها در استفاده از فضای مجازی توسط وزارت آموزش و پرورش با همکاری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و سازمان صداوسیما ج.ا.ا.؛

۶- تعاملات بین‌المللی

- ۱۶-۴- تعامل مؤثر و هم‌افزا با کشورها، سرویس‌دهندگان خارجی و نهادهای بین‌المللی به منظور رعایت استانداردها و معیارهای جمهوری اسلامی ایران توسط وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات با همکاری وزارت امور خارجه، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت صنعت، معدن و تجارت و قوه قضاییه؛
- ۱۷-۴- الگودهی و الگوگیری تجارب موفق از طریق شرکت در مجامع، کارگروه‌ها و برنامه‌های بین‌المللی در خصوص صیانت از خردسالان، کودکان و نوجوانان توسط وزارت دادگستری با همکاری وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و نیروی انتظامی ج.ا.ا. .

^۶ یک مرجع کاربردی و ساده که حداقل شامل حقوق و مسئولیت‌های اولیاء و فرزندان در رابطه با فضای مجازی، معرفی انواع کلاهبرداری‌های اقتصادی و سوءاستفاده‌های احتمالی از خردسالان، کودکان و نوجوانان در فضای مجازی، آموزش و توانمندسازی در رابطه با ابعاد مراقبت و شیوه‌های مناسب مراقبت و معرفی و آموزش به کارگیری نرم‌افزارهای (داخلی و خارجی) مرتبط با مراقبت خانوادگی.